

กัณฑ์ที่ ๖ 1 สังคหวัตถุ

๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๖

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ ทน)

ทานญจ เปยฺยวชฺชญจ อตุถจริยา จ ยา อិฐุ
สมานตตฺตา จ ธมฺเมสุ ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ
เอเต โข สงฺคหา โลเก รตฺสฺสาณิว ยายโต
เอเต จ สงฺคหา นาสฺสุ น มาตา ปุตุตการณา
ลเถถ มานํ ปุชฺช วา ปิตา วา ปุตุตการณา
ยสุมา จ สงฺคหา เอเต สมเวกฺขนฺติปญฺชิตา
ตสุมา มหตุตํ ปปฺโปนฺติ ปาสฺสาจ ภวนฺติ เตติฯ
อ.จ.ต.ก.ก.(บาลี)๒๑/๓๒/๔๒

ณ บัดนี้ อาตมภาพจึงได้แสดงธรรมิกถาว่าด้วย ภัตตานุโมทนาภา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของเจ้าภาพ ซึ่งเป็นผู้มีสมานฉันท์ พร้อมใจซึ่งกันและกันมาบริจาคทาน เวลาเข้าได้ถวายข้าวยา คือ ข้าวต้ม เวลาเพลได้ถวายโภชนาหารพร้อมด้วย สุปะพัญชนะ ขณะนี้ให้มีพระสังฆกรรมเทศนาน้อมนำปัจจัยทั้ง ๔ บุษพาพระสังฆกรรมเห็นสภาวะปานฉะนี้ ได้ชื่อว่าถวายทานแก่พระธรรมด้วยโดยแท้ กับได้ชื่อว่าเจ้าภาพ ได้ถวายทานครบทั้งพระรัตนตรัย คือถวายทานแด่พระพุทธเจ้า ถวายทานแด่พระธรรม ถวายทานแด่พระสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์คุณของพระพุทธศาสนา พุทฺโธ พระพุทฺธเจ้านั้น เป็นเนमितกนาม เกิดขึ้นจากพระพุทฺธรัตนะ คำว่าพุทฺธรัตนะนั้นเป็นหลักเป็นประธานเดิม ธมฺโม เป็นเนमितกนาม เกิดขึ้นจากธรรมรัตนะ พระธรรมรัตนะนั้นเป็นหลัก เป็นธรรมที่ตั้งอยู่เดิม สฺงฺขิม พระสงฆ์นั้นเป็น เนमितกนาม เกิดขึ้นจากสังฆรัตนะ สังฆรัตนะเป็นตัวยืนอยู่เดิม พุทฺธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เหล่านี้แหละเรียกว่าพระรัตนตรัย พระรัตนตรัยคือพุทฺธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ นี่เป็นที่พึ่งของเราสิ่งอื่นนอกจากพระรัตนตรัยนี้ไม่มี และสิ่งอื่นที่เราจะพึ่งสูงและดีขึ้นไปกว่านี้ไม่มี

เหตุนี้ในวาระพระบาลี ได้แสดงเป็นตำรับตำราเนติแบบแผนไว้ว่า นตฺถิ เมสรณํ อญฺญํ สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งของเรา พุทฺโธ เมสรณํ วรํ พระพุทฺธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา นตฺถิ เมสรณํ อญฺญํ สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งของเรา ธมฺโม เมสรณํ วรํ พระธรรมเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา นตฺถิ เมสรณํ อญฺญํ สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งของเรา สฺงฺขิม เมสรณํ วรํ พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา ดังนั้นก็แน่นอนในใจว่าพระรัตนะทั้ง ๓ คือพุทฺธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นเนमितกนามเกิดขึ้น พุทฺโธ ธมฺโม สฺงฺขิม ว่านี้แหละเป็นที่พึ่งของเรา จริงแท้แน่นอน โดยไม่ผิดเพี้ยนยกเอียงแปรผัน ท่านจึงได้ตราตำรับตำรา เป็นเนติแบบแผนไว้ว่า นานาโหนตฺมปิ วตฺถุโต ถ้าว่าโดยวัตถุแล้วแยกเป็นพุทฺธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เอกิภูตฺมปฺนตฺถุโต ถ้าว่าโดยอรรถประสงค์แล้ว เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแยกจากกันไม่ได้

อณูมณูญาวิโยคาว พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นของเนื่องซึ่งกันและกัน แยกแต่จากกัน ไม่ได้ เมื่อรู้จักดังนี้แล้ว นี่แหละเป็นตัวพระพุทธานุภาพ ที่เรียกว่า พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ อยู่ในตัวของเรามีทุกคนด้วยกัน

บัดนี้เจ้าภาพได้เป็นหัวหน้าเป็นประธาน พริกพร้อมด้วยวงศาตถาญาติ เพื่อนสนิทมิตรสหาย เนื่องด้วยสายโลหิตก็มี เนื่องด้วยความคุ้นเคยก็มี พวกกันมาบริจาคนานแก่พระภิกษุ สามเณร ณ พระอารามวัดปากน้ำนี้ ถูกท่านผู้เป็นทักษิณบุคคลหลายสิบด้วยกัน ทักษิณบุคคลมีกว่า ๘๐ คน เป็นพระบ้าง เป็นเณรบ้าง เป็นอุบาสกบ้าง เป็นอุบาสิกาบ้าง ของบริจาคนานนี้ถูกหลักฐานในทางพุทธศาสนา ถูกทักษิณบุคคล การบริจาคนานถ้าถูกทักษิณบุคคล ก็เป็นผลยิ่งใหญ่ไพศาล ถ้าไม่ถูกทักษิณบุคคลแล้ว ผลนั้นก็ทรมานต่ำลง ถ้าถูกทักษิณบุคคลก็ผลนั้นรุนแรงสูงขึ้น มีกำลังกล้าขึ้น ทักษิณบุคคลมี ๙ จำพวก พระอรหันต์ผลจำพวกที่ ๑ ชั้นสูง พระอรหันต์มรรคเป็นชั้นที่ ๒ รองลงมา พระอนาคามีผลเป็นชั้นที่ ๓ ตามลำดับ พระอนาคามีมรรคเป็นชั้นที่ ๔ พระสกทาคามีผลเป็นชั้นที่ ๕ พระสกทาคามีมรรคเป็นชั้นที่ ๖ พระโสดาปัตติผลเป็นชั้นที่ ๗ พระโสดาปัตติมรรคเป็นชั้นที่ ๘ โคตรภูบุคคลผู้มีธรรมกาย เป็นผู้หญิงเป็นผู้ชาย เป็นเด็กเป็นเล็ก เป็นพระเป็นเณรไม่เข้าใจ เรียกว่า ทักษิณบุคคลทั้งนั้น ทักษิณบุคคลนั้นแหละ เป็นบุคคลผู้ควรซึ่งทาน ทานสมบัติเป็นเครื่องเจริญผล

บัดนี้เจ้าภาพมาพบทักษิณบุคคลแล้ว ได้บริจาคนานแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในพระอารามวัดปากน้ำนี้ สมด้วยบาลีที่ได้รับสมอ้างว่า โภชนา ภิกขเว ทกขมาโน ทายโก เจ้าภาพได้เป็นทายกบริจาคนานอาหารในเวลาวันนี้ ปฏิจาคทานัง ปญจ ฐานานิ เทติ ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการแก่ปฏิจาคก กตมานิ ปญจ ฐานะ ๕ ประการนั้นเป็นโณ อายุ เทติ ให้อายุประการหนึ่ง วรรณ เทติ ชื่อว่าให้วรรณะความสวยงามประการหนึ่ง สุข เทติ ชื่อว่าให้ความสุขกายสบายใจประการหนึ่ง พล เทติ ชื่อว่าให้กำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจ ประการหนึ่ง ปฏิภาณ เทติ ชื่อว่าให้ปฏิภาณ ความเฉลียวฉลาดประการหนึ่ง เจ้าของทานให้โภชนะอย่างเดียวกันเท่านั้นชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการแก่ปฏิจาคก คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ

อายุ โข ทตฺวา อายุสฺส ภาคี โหติ เจ้าของทานผู้ที่ให้อายุ มีอายุ ยืนถ้วนอายุชยนั้นแหละ ชื่อว่าให้อายุแก่ตัวเองเพราะอายุนั้นจะกลับมาเป็นอายุของตัวเอง ผู้ที่ให้อายุยอมมีอายุเป็นส่วนตอบ

วรรณ ทตฺวา วรรณสฺส ภาคี โหติ เจ้าของทานที่ให้อายุวรรณะความสวยงามแห่งร่างกายนั้นแหละ ได้ชื่อว่าให้อายุวรรณะความสวยงามแก่ตัวเอง ผู้ให้ความสวยงามแก่บุคคลอื่น ความสวยงามนั้นเป็นส่วนตอบแก่ตนเอง

สุข ทตฺวา สุขสฺส ภาคี โหติ ผู้ที่ให้ความสุขกายสบายใจนั้นแหละ ได้ชื่อว่าให้ความสุขแก่ตนเอง ได้ความสุขนั้นมาเป็นส่วนตอบ

พลั ทตฺวา พลสฺส ภาคี โหติ ผู้ให้กำลังแก่ปฏิกคาคหเมื่อปฏิกคาคหอิมอาหารแล้ว ก็มีกำลังกำลัง อันนั้นแหละจะมาเป็นส่วนตอบของเจ้าของทาน เจ้าของทานชื่อว่าให้กำลังแก่ตัวเอง

ปฏิกคานิ ทตฺวา ปฏิกคานสฺส ภาคี โหติ ทิพฺพสฺส วา มนุสฺสสฺส วา ผู้ให้ความเฉลียวฉลาดแก่ปฏิกคาคห ให้มีสติปัญญาขึ้น ชื่อว่าให้ความเฉลียวฉลาดแก่ปฏิกคาคห ความเฉลียวฉลาดนั้นแหละ ย่อมกลับมาเป็นส่วนตอบแก่เจ้าของทาน เจ้าของทานได้ชื่อว่า ให้ความเฉลียวฉลาดแก่ตนเอง

คุณธรรม ๕ อย่างนี้ เป็นเงาตามตัว อายุ วรรณะ สุขะ พละปฏิกคานิ ทำทานในสถานที่ใดๆ ได้สำเร็จผล ในมนุษยบ้าง ในทิพย์บ้าง ตามความปรารถนาของตนได้ชื่อว่า ทานนั้นย่อมมีผล

ทาน การให้ ไม่ใช่เป็นไปแต่ในพุทธศาสนา ก่อนพุทธกาลพระพุทธเจ้ายังไม่ได้อุบัติตรัสขึ้นในโลก การให้ นี้เขาก็มีกันอยู่แล้ว มีอย่างไร จำเดิมแต่มารดาบิดาเมื่ออยู่ร่วมกัน ก็ต้องให้กันแล้ว ต้องให้ความสุขกัน ให้เงินทอง ข้าวของเสื้อผ้าซึ่งกันและกัน มีอะไรก็แจกกัน รับประทานไปใช้สอยไป นี่ก็ให้กัน ถ้าไม่ให้กันก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ ต้องแยกจากกันทีเดียวแหละ ถ้าให้กันละก็ อยู่ด้วยกันได้ นี่การให้นี้เป็นข้อสำคัญนัก ทานการให้เป็นหลักสำคัญที่จะให้ความเจริญรุ่งเรืองแก่ผู้ให้ ถ้าว่าไม่มีทาน การให้แล้ว คนจีนที่มาจากเมืองนอกจะไม่รวยเร็วถึงขนาดนี้ดอก เพราะทานการให้นี้แหละ เงินยืมทีเดียว เจอเค้าไล่*ใหญ่ๆ ที่เขาทำงานใหญ่ๆกัน เมื่ออยากจะทำงานกับเขาด้วย แต่เขาไม่ค่อยยอมให้ทำ เมื่อไม่ยอมให้ทำ คนจีนก็ฉลาด ค่อยๆ ให้เล็กให้หน่อยเข้าไปก่อน เอ๊ะ! ใอันนี้ดีนี้ ให้หนักเข้าไปทุกทีแหละ พอมีกำลังให้หนักขึ้น ให้มากจนกระทั่งถึงผูกภาษีอากร เป็นเค้าแก่ใหญ่โตขึ้นไป เพราะให้ไม่ใช่หรือ ถ้าไม่ให้ก็ไม่ได้เป็นเค้าแก่ผูกภาษีอากรนะซี เพราะให้นั่นเป็นตัวสำคัญนัก คนจีนเขาจึงได้พูดยืนยันว่า ลูกไก่ยังกินข้าวสารอยู่ตราบใดละก็ เขาอยู่เมืองไทยไม่จนแน่ อย่างนี้แหละ ถ้าว่าลูกไก่ไม่กินข้าวสาร ละก็ เงินเขาก็ยอมจนละ จะไปให้อะไรใครก็ได้ ถ้าว่าให้อะไรใครไม่ได้ จะหางานการอะไรได้ เพราะตนเป็นคนต่างบ้านต่างเมืองมา ดังนั้นการให้กันและกันนี้เป็นสิ่งสำคัญนัก

*เค้าไล่หมายถึงเจ้าของกิจการ

เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้แล้ว อยู่ในสถานที่ใดก็อย่าลืมทานการให้กัน การให้กัน พ่อแม่ ลูกหญิง ลูกชาย สามิภรรยาก็ต้องให้กัน เมื่อสามิภรรยาอยู่ร่วมกัน และมีลูกขึ้นมาต้องให้ลูกกินนม นมนั้นแหละเป็นเงินเป็นทองเหมือนกัน นมนี้จะกลั่นออกมาจากเงินทองเช่นกัน มารดาบริโภคอาหารเข้าไป อาหารก็ไปเป็นน้ำนม ลูกก็กินนมเข้าไป เป็นลำดับ พอขายนมแล้วก็ให้ลูกบริโภคอาหาร ต้องซื้อข้าวของลูกไม้ลูกไร้มาให้ลูกมัน ลูกจึงจะอ้วนพีมีเนื้อดีหนังดี ให้เรื่อยๆทีเดียว ลูกจะกินอะไร จะต้องการอะไร พ่อแม่ให้ได้ทุกอย่าง ให้เรื่อยๆจนกระทั่งเติบโต แต่ว่าถ้าลูกต้องภัยได้ทุกซัทธิวิโหยโรยแรง แม้ก็เอาของอะไรมาให้รับประทาน พอโตหนักขึ้นๆลูกต้องการอะไร ก็อยู่ที่แม่นี้อีกทั้งนั้น แม้ไม่ให้ พ่อก็ให้ หรือให้ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่ายนี้แหละ ถ้าว่าพ่อแม่ไม่ให้ละก็ ลูกตายหมดไม่เหลือเลย ลูกที่เป็นอยู่ได้นี้ก็เพราะอาศัยการให้ซึ่งกันและกัน เพราะให้อย่างนี้แหละถึงได้นามระบือลือเลื่องไปทั้งเมืองว่าพ่อและแม่

เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้แล้ว เราจำหลักไว้ เราค่อยๆให้ บุคคลคนหนึ่งคนใดโกรธเคืองต่อว่าเรา เราก็หา
อุบายแก้ไข ค่อยๆให้เขาเถาะ คนที่เคยด่าพ่อด่าแม่ คนอิจจาริชยานั้นแหละ ให้เสีย พอเขาเซื่อง พอ
เขาเลื่อมใส เราจะใช้เขาทำอะไร เขาทำเอาทั้งนั้นแหละ นี่สำเร็จด้วยการให้ นี่แหละเป็นข้อสำคัญนัก
โลกจะจงรักภักดีซึ่งกันและกันก็เพราะอาศัยให้ซึ่งกันและกัน เขาจึงได้ยืนยันเป็นตำรับตำราว่า หญิง
ชายที่เป็นสามีภรรยา กัน ถ้าสามีไม่ชอบใจภรรยาหรือภรรยาไม่ชอบใจสามีละก็ เอาละ หาเสน่ห์ให้
ลมประการต่างๆ ช่างบ้าหลังอะไรไม่เข้าใจ นี่เขาบอกไว้ชัดๆแล้วว่า ผู้ปฏิบัติครองเรือนไม่ต้องมีเสน่ห์
อะไรดอก เสน่ห์ปลายจวักนั้นแหละ ผู้รักจนตายทีเดียว อะไรละ จวักนี้ตักข้าวตักแกง หากินหาอยู่
ให้สามีได้รับความสุข เพราะภรรยาเอากระจำตักแกงนั้นแหละ จวักก็คือทัพพีนั่นเอง นั่นสำคัญนัก ไม่
ต้องไปหาอื่นแก้ไขว่าทำอะไรจะให้สามีได้รับความสุข ลูกก็เหมือนกัน เมื่อกินอิมจะดูคำทูปตีเท่าไร
เขาก็ยอมทั้งนั้นแหละ ไม่โกรธไม่เคืองหรืออก สามีก็เหมือนกัน ปรนนิบัติให้ดี ให้อิมหน้าสำราญเช่นนี้
เท่านั้นแหละ จะใช้ให้ไปทำอะไรก็ยอมทั้งนั้น นี่เสน่ห์สำคัญนัก ให้เข้าใจว่าการให้เป็นหลักสำคัญ ตรี
ภูฤกษ์หนึ่ง ถ้าว่าให้กันถึงขนาดเข้าแล้ว ตรีภูฤกษ์นั้นก็เจริญ ให้ภูสวณเข้าแล้วเจริญ

ศาสนาพุทธนี้อยู่ได้ด้วย การให้ ถ้าเลิกให้กันเสียสักเดือนเดียว ข้าวปลาอาหารไม่ให้นักันละ หยุดกัน
หมดทั้งประเทศ ทุกบ้านทุกเรือนไม่ให้นักันละ ศาสนาดับ พระณรรสีกหมด หายหมดไม่เหลือเลย นี่
เพราะอะไร เพราะการให้นี่เอง การให้ที่สำคัญนัก เพราะทุกคนอยู่ได้ด้วย การให้ทั้งนั้น ท่านจึงได้
ยืนยันตามตำรับตำราว่า ให้โภชนาหารอิมเดียวได้ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการ คืออายุ วรรณะ สุขะ
พละ ปฏิภาณ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ เป็นที่ปรารถนาของมหาชนคนทั้งหลาย ฝ่ายคฤหัสถ์
บรรพชิต ปรารถนาเหมือนกันหมด อายุ อายุยืน ใครๆก็ชอบ ความสดชื่นแห่งร่างกาย ผิวพรรณผ่อง
ผุด เป็นที่ดึงดูดนัยน์ตาของมนุษย์โลกให้มารวมอยู่ที่ตนใครๆก็ชอบใจทั้งนั้น สุขะ มีความสบายกาย
สบายใจ ใครๆก็ชอบใจทั้งนั้น พละ กำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจ เวลาจะใช้กำลังกาย ได้สมความ
ปรารถนาไม่ติดขัดอะไร เวลาจะใช้กำลังวาจา ได้สมความปรารถนา ไม่ติดขัดอะไร เวลาจะใช้กำลัง
ใจความคิด ก็ได้สมความปรารถนา ไม่ต้องรอเวลาอย่างหนึ่งอย่างใด กำลังทั้ง ๓ นี้แหละสำคัญนัก
กำลังกาย เวลาจะใช้งานการด้วยกาย กำลังวาจาที่ต้องใช้วาจาโต้ตอบระหว่างประเทศต่อประเทศนั้น
หรือเวลาพูดคนต่อคนกัน ก็ใช้วาจา กำลังใจ ที่จะต้องคิดการงานใหญ่โตกว้างขวางออกไป นี่กำลังใจ
กำลังเหล่านี้ใครๆก็ชอบ ใครๆก็ปรารถนา ปฏิภาณ ความเฉลียวฉลาดในทุกสิ่งทุกอย่าง ในหน้าที่
ของตัว หรือในหมู่มนุษย์ฉลาด ในหน้าที่ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ขัดขวางอย่างหนึ่งอย่างใดนี้ ใครๆก็ชอบ
ใครๆก็ปรารถนา สิ่งทั้ง ๕ นี้แหละเป็นที่ปรารถนาของมหาชนคนทั้งหลาย

เมื่อเป็นดังนี้ ท่านเจ้าภาพได้มาบริจาทานวันนี้ได้ชื่อว่า การให้ ให้กับพระภิกษุ สามเณร อุบาสก
อุบาสิกา ตลอดจนกระทั่งเด็กเล็กซึ่งอยู่ในวัด ได้รับความสุขกันหมด มาบริจาทานก็ได้รับความสุข
ตลอดกันหมด ไม่เดือดร้อนอิมหน้าสำราญ นี่ก็เพราะการให้ การให้เป็นอย่างนี้ไม่ใช่แต่ในมนุษย์นี้เท่านั้น
พระพุทธเจ้าท่านอยู่ในพพาน มาให้ท่านอย่างนี้ ท่านก็มาเหมือนกัน เต็มหมดในศาลา ในหมู่พระก็
เต็มหมด ในหมู่อุบาสกอุบาสิกา ก็เต็มหมด ท่านก็รู้ตลอดสาย ก็การให้เป็นอย่างนี้แหละ ถูกต้องร่องรอย

ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ พระพุทธเจ้าพระอรหันต์เมื่อมีพระชนม์อยู่ก็มีการให้ อย่างนี้ จึงเจริญรุ่งเรืองอยู่ได้ ถ้าปราศจากการให้ อย่างนี้ แล้วเจริญรุ่งเรืองอยู่ไม่ได้ เมื่อให้ความเจริญแก่พระพุทธศาสนาแล้ว ความเจริญก็หันเข้าสู่ตัว ไม่ต้องไปสงสัย ได้ชื่อว่าให้ความเจริญแก่ตัวนั่นเอง ที่หลัง คนที่พากันมาบริจาคนั้น เป็นเจ้าภาพหรือเป็นหัวหน้า เป็นที่ ๒ รองลำดับลงไปหรือว่าหมู่พวกนั้นๆ บริจาคนั้น

พระพุทธเจ้าท่านก็คอยดู สอดญาณส่องญาณ คอยดู ได้รับความสุขแค่ไหน ได้รับความทุกข์แค่ไหน ท่านก็ช่วยเหลือเผื่อแผ่ คอยแก้ไขบำบัดความทุกข์ บำรุงความสุขให้ยิ่งๆขึ้นไป นี่ก็เพราะอาศัยพระพุทธเจ้าอยู่ลับๆ เรานับได้ในประเทศไทยพระพุทธเจ้ามีจริงๆ ในที่ลับๆ ประเทศนี้คนเดียวเท่านั้นแหละ เป็นเอกราชอยู่ได้ ปีนผาหน้าไม้ทำกับเขาไม่เป็น เรือแพนาวา เรือยนต์กลไฟต่อไม่ได้ทั้งนั้น แต่ว่าเป็นเอกราชได้ แปลกเหลือเกิน เป็นเอกราชได้ด้วยอะไร นี่เป็นเอกราชด้วยพุทธศาสนา ด้วยพระพุทธเจ้าท่านคอยดูแลแก้ไขรักษาชาติศาสนาของท่านไว้ ให้ศาสนาดำรงอยู่ เพราะหมดทั้งชมพูทวีปศาสนาเดี่ยวนี้อันไหนมาแน่นหนาอยู่ในเมืองไทยเท่านั้น ศาสนาฝ่ายเขมรในปกครองของฝรั่งเศสประพาศติ ผิดธรรมผิดวินัยมากแล้ว พม่าอยู่ในปกครองของอังกฤษ ประพาศติผิดธรรมผิดวินัยมากแล้ว เขาไม่ได้เป็นศาสนาอุปถัมภ์ทีเดียว เพียงแต่เขาไม่ได้ทำลายเท่านั้น ส่วนพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นเอกราชอยู่รำไป รักษาพุทธศาสนาให้ถาวรดำรง คงที่ดีขึ้นเป็นลำดับไป

ท่านเจ้าภาพได้มาบริจาคนั้นแก่พระภิกษุ ในประเทศไทยเวลานี้ก็ยังได้ชื่อว่า ถูกทักษิณบุญบุคคล ทักษิณบุญบุคคลมี ๙ จำพวก พวกกรรมกรมี ๘๐ กว่าคน เจ้าภาพได้บริจาคนั้นถูกทักษิณบุญบุคคล ๘๐ กว่าคน ได้ชื่อว่าเป็นบุญใหญ่กุศลใหญ่ เมื่อเจ้าภาพสละไทยธรรมเสร็จขาดลงไป มอบให้แก่พระภิกษุ พระภิกษุรับเป็นสิทธิ์ใช้ได้

บริโภคนั้น ให้เด็กให้เล็ก ให้ใครก็ได้ เป็นสิทธิ์ของผู้รับ ขาดจากสิทธิ์ของผู้ให้ขณะใดขณะนั้นแหละ บุญญาภิสนฐา บุญไหลมาจากสายธาตุสายธรรมของตัวเองโดยอัตโนมัติเข้าสู่อัตโนมัติคือดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธิเท่าฟองไข่แดงของไก่ ในกลางกายมนุษย์นี้ กลางดวงนั้นแหละ เป็นที่ตั้งของบุญ บุญไหลมาติดอยู่กลางดวงนั้น เหมือนยังกับไฟ ติดอยู่ในหลอดไฟฟ้าที่ร้อยแรงเทียน ก็พันแรงเทียนก็ช่างเกิด แล้วแต่หลอดเขาทำดีกรีไว้เท่าไร จูไฟได้เท่านั้น ส่วนอัตโนมัติ ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นี้ บุญมากเท่าไร ก็ใส่เข้าไปไม่เต็ม เท่าไรก็ไม่เต็ม วันนี้เจ้าของท่าน หัวหน้าและเป็นลำดับมา ได้บุญวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑,๐๐๐ วา เป็นดวงกลมติดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธิ ๑,๐๐๐ วา แทบทุกคน เจ้าภาพที่ร่วมบริจาคนั้นวันนี้ เพราะถูกทักษิณบุญบุคคล จึงได้บุญใหญ่กุศลใหญ่ ให้เอาใจนี้ก้อยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธิเท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดตรงนั้นหรือหยุดอยู่กลางนั้น เมื่อนี้ก้อยู่กลางนั้น ตั้งใจอยู่กลางนั้น ให้นึกถึงบุญของตัวไว้ ที่ตัวได้วันนี้ว่าใหญ่วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑,๐๐๐ วา ใจจรดอยู่ตรงนั้นแหละ ว่าเราได้บริจาคนั้นวันนี้ ได้ดวงบุญใหญ่ขนาดนี้ ใจเราก็จรดอยู่กับดวงบุญนั้น

เมื่อต้องภัยได้ทุกซัอะไร จรดอยู่ดวงบุญนั้น ให้ดวงบุญนั้นช่วย อย่าไปนึกถึงสิ่งอื่นนะ นึกถึงบุญกุศลที่ตนกระทำนั้นแหละ เป็นที่พึ่งของตัวจริง ช่วยตัวได้จริงๆ พระพุทธเจ้าเมื่อเข้าที่ดับขันท่านยังนึกถึงบุญของท่าน ที่ท่านได้บำเพ็ญบารมีของท่านมา แน่วแน่ที่เดียว มั่นคงที่เดียว เมื่อมั่นคงเช่นนั้น นางธรรณีกี ผุดขึ้นมา บำบัดพญามารให้พ่ายแพ้ด้วยน้ำที่พระองค์ทรงหลังให้ตกลงเหนือปฐพี นางธรรณีรับไว้รดปราดเดียวเป็นทะเลท่วมพญามารป่นปี้หมด ยับเยินแพ้พระพุทธเจ้า ด้วยน้ำที่พระองค์ทรงกรวดนั้นแหละ นี่พระองค์ทรงนึกถึงทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยะบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี ให้เป็นอาวุธผจญพญามารให้อันตรายพ่ายแพ้พระองค์ไป เราก็เหมือนกัน ต้องภัยได้ทุกซั ก็นึกถึงบุญบารมีที่เราได้สั่งสมอบรมมานาน นิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธิเท่าฟองไข่แดงของไก่ นิ่งอยู่ตรงนั้นแหละ กลางดวงนั้นแหละ ถูกดวงบุญพอดี ทานการให้สำเร็จเป็นบุญดังนี้ เมื่อสำเร็จเป็นบุญแล้วก็เป็นที่ระลึกดังนี้ นี้เรียกว่า ทานญจ เปยุยวชฺชญจ เมื่อเรามีบุญเช่นนี้ไปอยู่ในสถานที่ใด ลูกก็มากหลานก็มาก พวกพ่อวงศาคุณาญาติก็มากทั้งนั้น เมื่อมีพวกมากเช่นนี้ เราจะทำอย่างไร? เราต้องอาศัยวาจาที่ไพเราะ เสนาะโสม เมื่อกล่าววาจาอันใดออกไปแล้ว เป็นที่ดึงดูดใจ เหนียวรั้งใจ เป็นที่สมัคสมานในกันและกัน ไม่เป็นที่กระทบกระเทือนในกันและกัน ต้องใช้วาจาอย่างนั้น เป็นคนชั้นสูง เป็นคนชั้นผู้ใหญ่ เป็นคนชั้นพวกมาก ไม่ใช่พวกน้อย ถ้ามีวาจาเช่นนั้น เรียกว่า เป็นคนสุภาพ เป็นคนมีมารยาท เป็นคนที่มิถ้อยคำวาจาเป็นหลักเป็นประธาน วาจาไพเราะอ่อนหวาน ไม่กระทบกระเทือนผู้หนึ่งผู้ใด กล่าวออกไปแล้วไม่กระทบตนเองด้วย ไม่กระทบบุคคลอื่นด้วย ไม่กระทบทั้งตนและบุคคลอื่นด้วย กล่าววาจาใดออกไปแล้ว วาจาที่ไพเราะ เสนาะโสม ดึงดูด อยากจะฟังแล้วอยากจะทำอีกอยู่รำไป ดังนี้ เรียกว่า ปิยวาจา วาจาไพเราะ วาจาอย่างนี้แหละเป็นของสำคัญนัก ในหมู่มนุษย์ จำเป็นจะต้องใช้อุดจกริยา จ ยา อิธ ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกันในโลกนี้ มีพวกเท่าไรประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่กันและกันเท่านั้น อย่าเอาแต่ความสุขส่วนตัวผู้เดียว ให้ความสุขเสมอทั่วหน้ากัน เรียกว่า อุดจกริยา จ ยาอิธ ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกันนะ ประพฤติอย่างไร? มีลูกต้องแก้ไขให้ลูกเป็นปรีญา หลิงก็ให้เป็นปรีญาชั้นหลิง ชายก็ให้เป็นปรีญาชั้นชาย ทุกๆคนไป สมมติว่ามีลูก ๑๐ คน หลิง ๕ คน ชาย ๕ คน เป็นปรีญาหมดทุกคน มีกิจการงานชั้นสูงทั้งนั้น พ่อแม่ ๒ คนจะได้รับความสุขแค่ไหนไม่ต้องมากหรอก ลูกกตัญญูคนเดียวเท่านั้นแหละ เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ให้เป็นสุขเหมือนเทวดาได้เป็นปรีญาชั้นแล้วนะ เลี้ยงได้อย่างดีอย่างดีทีเดียว เพราะฉะนั้นมีลูกเท่าไร ต้องแก้ลูกให้เป็นปรีญาชั้น นี้ได้ชื่อว่าประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่ลูกหลานก่อน คนโกล้เคียงเข้ามา วงศาคุณาญาติ ก็ประพฤติเช่นนั้น ให้เป็นประโยชน์เช่นนั้น ให้เลี้ยงตัวของตัวได้ แก้ไขให้เลี้ยงตัวของตัวได้ เหมือนเด็กเล็กเลี้ยงตัวของตัวเองไม่ได้ แก้ไขให้เลี้ยงตัวของตัวได้ ผู้หญิงก็ให้ผู้หญิงเลี้ยงตัวของตัวได้ ผู้ชายก็ให้เลี้ยงตัวผู้ชายได้ ไม่ต้องพึ่งใครทีเดียว แก้ไขให้ฉลาดออกไปอย่างนั้น ได้ชื่อว่าประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน หรือให้เป็นประโยชน์แก่ลูกหลานของตัวเอง ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่บ้านใกล้เรือนเคียงกัน มีวิชาความรู้ ให้ความสุขแก่มนุษย์เพื่อนบ้าน

ด้วยกัน เขาจะรุ่งเรืองได้อย่างไร แก่ไขอย่างนั้น ชื่อว่าเป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน ลักษณะที่ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกันนี้แหละเป็นประโยชน์นัก ทางพุทธศาสนาต้องการนัก ภิกษุบวชก่อนประพฤติตัวให้เป็นตำรับตำราต่อภิกษุบวชหลัง เป็นลำดับไป นี่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน อย่างนี้เรียกว่า อตุลจริยา จ ยา อธิ ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกันในโลกนี้ หรือในหมู่นี้ก็ตาม คงได้ความว่า ประพฤติให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน

สมานตตตา จ ฐมเมสุ ตตถ ตตถ ยถารหํ ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ นะ เราจะไปทางไหนเป็นหญิงก็ดีเป็นชายก็ดี เข้าไปในหมู่ไหน พวกไหน ชาติไหน ภาษาไหน ไม่กระทบกระเทือนเลยด้วยกายของเรา ไม่กระทบกระเทือนเลยด้วยวาจาของเราเลย และไม่กระทบกระเทือนเลยด้วยใจของเรา เราเข้าไปในหมู่ไหนพวกไหน เป็นหมู่นั้นพวกนั้นไปหมด ปรากฏเป็นแบบเดียวกัน เรามีพวกมากเท่าไรก็เป็นคนเดียวกันไปหมด ไม่แยกแวกจากกัน นี่ความเป็นผู้มีตนเสมอเขา พอเหมาะพอดีกับเขา เข้าใกล้ใครคนนั้นก็บอกว่าเป็นพวกเขา เป็นพี่เป็นน้องเขา เป็นพี่เขาเป็นน้องเขาตามชั้นษาอายุของตน ประพฤติตนเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ ไม่ขาดตกบกพร่องทุกชาติทุกภาษาไป เมื่อประพฤติได้ดังนี้ ได้ชื่อว่า เป็นประโยชน์ในโลกแท้ๆ

โลกจะได้รับความสุขก็เพราะอาศัยความประพฤติทั้ง ๔ อย่าง คือ ให้ทาน กล่าววาทะเพราะ ประพฤติให้เป็นประโยชน์ในกันและกัน ความประพฤติตนให้สม่ำเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ ไม่ขาดตกบกพร่องใดๆ เมื่อประพฤติดังนี้แล้ว เอเตโข สงคหา โลเก ความสงเคราะห์ในโลกเราแล้วแล รตสุสานิว ยายโต เหมือนลีมสลักเพลารถที่เล่นไปอยู่ฉนั้น ความสงเคราะห์ในโลกทั้งหลายนี้แล เหมือนลีมสลักเพลารถที่เล่นไปฉนั้น ทวารรถจะเล่นไปในถนนหนทางน้อยใหญ่ ถ้าลีมสลักเพลามีเสียแล้ว กงรถก็หลุดจากเพลลา เล่นไปไม่ได้ ถ้าลีมสลักเพลามีอยู่แล้ว กงรถนั้นก็ไปสะดวกไม่ขัดข้อง อย่างหนึ่งอย่างใด นี่ฉนั้นใด โลกที่ค้ำขันจะได้รับความร่มเย็นเป็นสุข ก็ด้วยอาศัยความเกื้อกูลสงเคราะห์ซึ่งกันและกันอย่างนี้แหละ เหมือนลีมสลักเพลารถอย่างนี้ เอเตจ สงคหา นาสสุ ถ้าความสงเคราะห์เหล่านี้ไม่มีแล้ว น มาตา ปุตตการณา ลภถ มานํ ปชํ วาปีตา วา ปุตตการณา มารดาบิดาย่อมไม่ได้ความนับถือและบูชาเพราะเหตุที่ตนมีบุตร ยสุมา จ สงคหา เอเต สมเวกขนติ ปณฺฑิตา เพราะเหตุใด บัณฑิตพิจารณาเห็นชอบซึ่งความสงเคราะห์ทั้งหลายเหล่านี้ มหตตํ ปปิโปนติ เพราะเหตุฉนั้น บัณฑิตจึงถึงซึ่งความเป็นใหญ่ บัณฑิตทั้งหลายเหล่านี้ย่อมเป็นผู้นำสรรเสริญ เพราะดำเนินด้วยคติของ ปัญญาหน้าไหว้ น่านูชา

ท่านเจ้าภาพได้ประพฤติสงเคราะห์เช่นนี้ ก็เพราะดำเนินด้วยคติของปัญญา จึงได้ให้ความสุขแก่คนมากถึงขนาดนี้ เมื่อให้ความสุขแก่คนมากขนาดนี้ ก็เป็นผู้นำสรรเสริญ น่านูชา น่านูชา เป็นตัวอย่างที่ดีในยุคนี้และต่อไปในภายหน้า จงอุตสาห์รักษาความคิดอันนี้ ให้ดำรงคงที่และทวีขึ้นเป็นลำดับไป จะได้ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ พบพุทธศาสนา เมื่อได้บุญสมมาดปรารถนาเช่นนี้ วันนี้มี

โอกาสน้อย จะเทศน์ให้มากกว่านี้ไป ยังมีกิจจะประชุมพระภิกษุสามเณรพร้อมกันที่ศาลานี้ และจะมีการสอนในทางปรมัตถปฏิฎกัน เพราะฉะนั้นการที่จะเทศน์ให้กว้างขวางไปกว่านี้ ขอยกเอาไว้ก่อนที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ในสังคหวัตถุฎา ตามวาระพระบาลีคือความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ สทา โสตุถิ ภาวนตุเต ขอความสุขสวัสดิ์จงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดาสโมสรรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า รตนตฺตยานุภาเวน ด้วยอานุภาพรัตนะทั้ง ๓ คือ พุทฺธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทั้ง ๓ ประการนี้ จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ให้อุบัติบังเกิดมีเป็นปรากฏ ในชั้นบัญญัติแห่งท่านผู้เป็นเจ้าของภาพและสาธุชนทั้งหลาย บรรดามาสโมสรรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนียมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ฯ